

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента**  
**доктора юридичних наук, професора КОЗИЧА Ігоря Васильовича**  
**на дисертацію ШТАНЬКА ВЯЧЕСЛАВА АНАТОЛІЙОВИЧА**  
**«ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**  
**ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ**  
**ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ»,**  
**поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за**  
**спеціальністю 081 – Право**

**Актуальність теми дослідження.** Стрімкий розвиток цифрових технологій кардинально змінив характер порушень прав інтелектуальної власності. Традиційні форми піратства трансформувалися у складні схеми цифрового копіювання, розповсюдження контрафактної продукції через інтернет-платформи, незаконного використання програмного забезпечення та баз даних. Це створило принципово нові виклики для правоохоронної системи, яка потребує адекватного правового інструментарію. Швидкість технологічного розвитку створює постійний дисбаланс між появою нових способів порушень та відповідною кримінально-правовою реакцією держави, що вимагає динамічного оновлення законодавчих підходів.

Глобалізація цифрового простору ускладнила територіальну юрисдикцію у справах про порушення інтелектуальних прав. Злочинці можуть перебувати в одній країні, сервери - в іншій, а потерпілі - у третій, що створює серйозні труднощі для правозастосування та потребує перегляду підходів до кримінально-правового регулювання.

Економічна складова проблеми також набуває критичного значення. За оцінками експертів, щорічні втрати від порушень прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі сягають мільярдів доларів, що негативно впливає на інноваційний розвиток та конкурентоспроможність національних економік.

Для України, яка активно розвиває ІТ-сектор та прагне інтеграції до європейського правового простору, питання ефективного захисту інтелектуальної власності набуває особливої актуальності. Недосконалість кримінально-правових механізмів може стати перешкодою для залучення іноземних інвестицій та технологічного партнерства. Пандемія COVID-19 прискорила цифровізацію всіх сфер суспільного життя, що значно збільшило обсяг інтелектуальної власності в цифровому форматі та, відповідно, ризики її неправомірного використання.

Кримінальне право як останній засіб правового впливу (*ultima ratio*) набуває особливої важливості у боротьбі з масштабними та організованими формами порушень, які стали можливими завдяки цифровим технологіям. Адміністративні та цивільно-правові санкції часто виявляються недостатніми для протидії професійним порушникам. Латентність злочинів у сфері інтелектуальної власності в цифровому просторі значно ускладнює їх виявлення та розслідування. Це вимагає відповідної адаптації кримінально-правового регулювання.

Також не варто забувати, що транснаціональний характер цифрових злочинів потребує гармонізації національного кримінального законодавства з міжнародними стандартами та конвенціями. Особливо актуальним це є для України в контексті євроінтеграційних процесів.

Перелічені та інші обставини указують на підвищену актуальність проблематики, яку дослідив В.А.ШТАНЬКО.

Ознайомлення із дисертацією, публікаціями за темою дослідження дає підстави констатувати, що автором проведений на належному методологічному рівні великий обсяг наукової роботи. Загалом можна стверджувати, що представлена праця є теоретично й практично значущою для науки кримінального права, а її автор виконав усі дослідницькі задачі й досяг поставленої мети.

Здобувач приділив суттєву увагу аналізу відповідних кримінальних правопорушень, визначив їх місце у кримінальному законодавстві, окреслив теоретичні та практичні проблеми застосування цих норм, особливості

встановлення тих чи інших ознак складів кримінальних правопорушень, що визначають кримінально-правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.** Об'єкт та предмет представленого дослідження визначений коректно. Наукова праця базується на системному підході до проблем, що постали в процесі наукового пошуку, характеризується належним рівнем наукових узагальнень.

Методологічна база дисертації відповідає вимогам сучасної науки кримінального права у вказаному аспекті. Для отримання кінцевого наукового результату автор обрав вірну методику дослідження, продемонстрував правильне застосування загального-наукового та спеціального інструментарію для вирішення поставлених дослідницьких задач. Особливістю методологічної бази дослідження є поєднання філософських, загальнонаукових й спеціально-юридичних методів дослідження.

Слід відзначити продуману структуру дисертації, її методологічну основу, вірно й логічно побудований дослідницький процес. Перелічені компоненти зумовлені передусім структурою наукового пізнання складної проблематики. У науковій праці вміло і послідовно вивчено окремі дослідницькі питання. В роботі окреслено категоріально-методологічні засади дослідження кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, проведена кримінально-правова характеристика складів кримінальних правопорушень і кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності, визначені напрями підвищення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.

Дисертація містить чимало наукових задач, зумовлених необхідністю розробки дефініцій чи встановлення ознак окремих понять. У цілому автор впорався із цією достатньо складною задачею. Це свідчить про його наукову зрілість, орієнтування у множинності понятійно-категоріального апарату науки

кримінального права, здатність до наукового аналізу й можливість виділяти значущу інформацію у межах предмета дослідження.

При написанні дисертації здобувач дослідив значну кількість спеціалізованої наукової літератури (усього 281 найменування). Також дослідник проаналізував Конституцію України, міжнародні акти, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, проєкт нового КК України та інші нормативні акти, що стосуються проблематики кримінально-правової охорони інтелектуальної власності. Окремо було проаналізоване законодавство деяких держав в контексті вивчення зарубіжного досвіду притягнення до кримінальної відповідальності за порушення у сфері інтелектуальної власності. У підсумку автор зміг вірно побудувати увесь дослідницький процес і досягти поставленої мети.

**Наукова новизна** висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що дисертація є завершеною самостійною науковою працею, присвяченою аналізу ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд положень, що мають теоретичне значення, підтверджені практикою, і виносяться на захист.

Серед них варто відмітити те, що у роботі запропоновано формалізовану модель ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації, яка дозволяє оцінити ступінь досягнення мети кримінально-правового регулювання шляхом врахування трьох ключових взаємопов'язаних складових; обґрунтовано, що стрімкий розвиток штучного інтелекту, зумовлений процесами цифрової трансформації, вимагає належного кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку з цим запропоновано доповнити диспозицію норми, передбаченої ч. 1 ст. 176 КК новим предметом кримінального правопорушення — «права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою»; обґрунтовано необхідність законодавчого виокремлення відповідальності за вчинення

кримінальних правопорушень, передбачених статтями 231 та 232 КК України, «в інтересах будь-яких осіб інших держав» - незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків; набули подальшого розвитку положення щодо необхідності внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом гармонізації термінології назв та диспозицій статей 176, 177, 229, 231, 232 КК з положеннями цивільного законодавства; та ін.

**Практичне значення** дослідження не викликає сумнівів, адже його результати, висновки та рекомендації, можуть бути використані у: *правотворчості* – для подальшого вдосконалення КК України щодо регламентації кримінальної відповідальності за порушення в сфері інтелектуальної власності); *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності роботи правоохоронних і судових органів, а також адвокатів, які спеціалізуються на захисті прав у справах, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності (Акт впровадження та використання результатів дисертаційного дослідження від 28 лютого 2025 р. № АП-02.25-05-01, виданий Адвокатським об'єднанням «ASTEELEX»); *навчальному процесі* – під час викладання дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Практика кваліфікації злочинів у сфері господарської та службової діяльності», «Юридична аргументація та доказування: практикум», а також «Методологічні проблеми кримінально-правових досліджень» (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 7 травня 2025 р., виданий Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»); *науково-дослідній діяльності* – під час подальших досліджень проблем ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

**Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.** Результати дисертації з достатнім ступенем репрезентативності викладені у п'яти наукових публікаціях, із них три статті опубліковано у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України категорії «Б», та дві праці апробаційного характеру.

Наукові публікації дисертанта свідчать про його послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання. У публікаціях відображені усі розділи дисертації. Окрім цього, її результати достатньо апробовані. Основні положення й висновки праці обговорювалися на декількох науково-практичних конференціях, зокрема, на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» (м. Київ, 25 квітня 2025 р.), X (XXIII) Львівському форумі кримінальної юстиції: «Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі» (м. Львів, 19–20 вересня 2024 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання права та соціально-економічних відносин» (м. Кропивницький, 23 листопада 2023 р.).

Попри загальне **позитивне** враження від авторських ідей та розкриття основних питань представленого дослідження В. А. ШТАНЬКА, воно природно не позбавлене певних *неточностей, спірних або дискусійних аспектів, які потребують додаткового обґрунтування і пояснення.*

1. Надзвичайно позитивно сприймається спроба автора створити формалізовану модель ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації за допомогою формули  $E = I \cdot C \cdot (U^+ - U^-)$ , де  $I \in [0; 1]$ ;  $C \in [-1; 1]$ ;  $U^+, U^- \in [0; 1]$ . Автор вважає, що «дана модель демонструє, що неадекватне правозастосування ідеальної правової норми в нейтральних умовах критично знижує ефективність регулювання, а в несприятливих умовах — робить його скоріше шкідливим і, отже, недоцільним» (с.44). Видається, що такий висновок є доволі поспішним хоча б із чисто математичних причин. Адже, наявність ідеальної норми ( $I=1$ ) та адекватного застосування ( $C=1$ ) за наявності нейтральних умов ( $U^+=U^-$  відповідно,  $U=0$ ), при застосуванні даної формули показує нульову ефективність ( $E=1 \cdot 1 \cdot 0$ ), що, звичайно, навряд чи може сприйматися як вірний показник. Очевидно, дана формула повинна мати дещо інший вигляд, навіть, якщо не звертати увагу на основне питання: а хто і як повинен вирахувати відповідні значення  $I$ ,  $C$  та  $U$ ?

2. Не зовсім зрозумілими є причини і цілі використання кримінологічної характеристики злочинності у сфері інтелектуальної власності. Виходячи з озвученої теми, окресленого об'єкта та предмета дослідження, абсолютно зрозумілим є той факт, що без кримінологічного інструментарію, звичайно, не обійтися. Однак, ні у відповідному підрозділі, ні у висновках до розділу, ні у загальних висновках не видно, яким чином наведені кримінологічні дослідження і показники впливають на ефективність кримінально-правового регулювання, чи хоча б, відображують його, наприклад, у запропонованій формулі ефективності. Мова йде про те, що не завжди статистична/кримінологічна інформація свідчить про (не)ефективність кримінально-правового регулювання у відповідній сфері; показники потрібно чітко прив'язати до регулювання і довести відповідний рівень кореляції. Наприклад, низький показник застосування норми не завжди свідчить про її неефективність. Вона може мало застосовуватися, приміром, через високий превентивний вплив, що навпаки вказує на її наближену до максимуму ефективність, і т.п.

3. Суттєво підсилює дослідження вивчення зарубіжного досвіду. Однак, навіть залишаючи поза межами дискусійність критеріїв вибору держав для такого дослідження, варто зауважити, що в багатьох підрозділах дуже б допомогла практика ЄС, яка залишилася поза увагою автора. Наприклад, дуже корисна інформація міститься у щорічних звітах щодо забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в ЄС, де детально аналізуються відповідні результати на кордонах ЄС та на внутрішньому ринку ЄС<sup>1</sup>. Та й, взагалі, весь досвід EUIPO в питаннях захисту права інтелектуальної власності є надзвичайно важливим в умовах сучасних євроінтеграційних процесів, в т.ч. з врахуванням цифрової трансформації.

4. Заслуговує на підтримку позиція автора щодо необхідності доповнення ст. 176 КК додатковим об'єктом права інтелектуальної власності – права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані

---

<sup>1</sup> [https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document\\_library/observatory/documents/reports/2024\\_EU\\_Detentions/2024\\_EU\\_Enforcement\\_of\\_IPRs\\_FullR\\_en.pdf](https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_EU_Detentions/2024_EU_Enforcement_of_IPRs_FullR_en.pdf)

комп'ютерною програмою. Дане твердження містяться у висновках до Розділу 2 (с.136). Однак в самому розділі не наведено жодного аргументу на користь такого висновку. Щоправда, частково проблема пояснюється, але пізніше, у розділі 3 (с.173-174). В будь-якому випадку, для забезпечення чіткості і послідовності дослідження кожен висновок повинен супроводжуватися передуючими аргументами.

5. Також вимагають додаткової аргументації виділені автором напрями підвищення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. По-перше, зі змісту підрозділу 3.2 не чіткими є критерії виділення та суб'єкти реалізації відповідних напрямів, а по-друге, доволі відкритим залишилося питання змістового та формального наповнення такого підвищення з відповідним ступенем доказовості.

Висловлені побажання не впливають на загальну високу і позитивну оцінку дослідження. При цьому репрезентативність отриманих автором наукових результатів, обґрунтованість наведених висновків і наданих пропозицій не піддаються сумніву.

Дисертація є самостійно виконаною, завершеною роботою. Порушень академічної доброчесності у ній не виявлено.

Зміст дисертації відповідає галузі знань 08 «Право» та спеціальності 081 – Право.

Дисертація «ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, за оформленням відповідає вимогам, які затверджені наказом Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – ШТАНЬКО Вячеслав Анатолійович за результатами позитивного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент:**

завідувач кафедри політики  
в сфері боротьби зі злочинністю  
та кримінального права  
навчально-наукового юридичного  
інституту Прикарпатського національного  
університету імені Василя Стефаника,  
доктор юридичних наук, професор

Ігор КОЗИЧ